

**R. P. Sebast. Izqvierdo Alcarazensis Soc. Iesv, svpremis
Inqvisitionis Senatvs Censoris, Et Olim Complvti SS.
Theologiæ Professoris. Pharvs Scientiarvm**

Izquierdo, Sebastián

Lugduni, 1659

Quæst. 3. Quid sit status existentialis rerum de futuro, de præsente, & de
præterito, & quotuplex.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95620](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-95620)

Disp.X. De variis statibus rerum. Quæst.I. 249

disunctione, & neutrum determinat: verum est, vnum vel alterum talium operum sub disunctione, & neutrum determinate sub obligacionem subditi cadere; pariterque in similibus. Cùm tamen eo ipso, quid est verum: Petrum, vel Ioannem sub disunctione esse risibilem, aut doctum: Petrum esse calidum, vel frigidum, &c. non possit non esse quoque verum: Petrum aut Ioannem determinat esse risibilem, aut doctum: Petrum, & Petri negationem determinat existere: Petrum determinate calidum, aut determinate frigidum esse; & in ceteris simili modo. Ex quo patet, quomodo sèpè est disunctum verum, cuius omnia extrema determinata sumpta sunt falsa, eti plerumque veritas disunctione non possit non secum ferre determinata veritatē vnius saltem ex extremis diuincti, iuxta rationem iam suprà præmissam numero 129.

Aduertendum tamen est ad extrellum. Quories in superioribus dico, vnum ex extremis disuncti determinat, & absoluēt esse verum, per rō ab solūtē solū me excludere statum conditionatum imbibitum in ipso disuncto, quando eius veritas æquivalenter tantum est disunctiona, & absoluta, cum tam re ipsa, & formaliter determinata sit, & conditionata, iuxta sèpè dicta; non verò alium statum conditionatum, quasi reflexum, quem tam disunctum, quam eius extrema habere posunt, iuxta notationem præmissam num. 130. Ut cennitur in his exemplis: *Si Rex veniret, Petrus, vel Ioannes loqueretur. Si sol laceret, Petrus extiteret, vel non existere. Si Petrus extiteret, similis erit, vel dissimilis Ioanni; in ceterisque huiusmodi.* In his enim veritas determinata vnius ex extremis disuncti, quam, vel secum fert, vel supponit ipsius disuncti veritas disunctiona, conditionata manet, non à conditione imbibita in ipso disuncto, quando huius veritas æquivalenter tantum est disunctiona; sed ab aliâ superaddita.

Q V A E S T I O III.

*Quid sit status existentialis rerum de futuro, de presente, & de præterito,
Et quatuorplex?*

169 **P**ro intelligentia, proque resolutione quæstionis, suppono primum: quidquid existit, in aliquo tempore indispensabiliter existere impossibile enim esse, ut quidam existat, & nunquam, sive in nullo tempore existat, ut ex sententiā comuni suo loco ostendemus. Ex quo patet, statum rerum existentialē aliqui temporis suapte essentia alligatum esse.

170 Suppono secundum, ex sententiā satis communī, & suo etiam loco ostendendā à nobis, omnem rem existere in tempore, sive durare in illo per durationem sibi intrinsecam, affixamque suapte essentia tali temporis, sive indistinctam à re durante, sive ei superadditam. Erit enim indistincta, quando res durans per essentiam est alligata temporis, in quo durat, sive determinata, necessestataque ad durandum in illo. Distincta verē, & superaddita, quando res durans indifferens est ad durandum, & non durandum in eo tempore, in quo durat. Durationes autem rerum creatarum diuersis partibus continua temporis, spatiue temporalis correspondentes, seriem quamdam essentialiter successivam, continuamque constituant, quæ extensio quedam est temporalis, atque adeo motus essentialiter successivus, atque

continuus: quemadmodum praesentia rerum creatarum diuersis partibus continua spatij localis correspondentes seriem quamdam essentialiter extensam, continuamque constituant, quæ extensio quedam est localis essentialiter continua; sed non successiva, ut pluribus est explicandum *loco indicato*.

Suppono tertio. Tempus, quod vocant imaginariū re ipsa capacitatē quandam esse motus essentialiter successivū, & continuū, qualem constituant durationes creatæ seriatim, continuèque ordinatæ quadam extensionem temporalem, iuxta dicta *nuper*. Vnde tempus imaginariū à parte rei suum esse habet, non quidem existentiale, sed quiditatuum, & mere possibile, ut cetera entia possibilia. Dicitur tamen imaginariū: quia à nobis ad instar motus actualiter, existentialiterque fluentis concipitur. Cùm tamen re ipsa non quid existens; sed quid mere possibile sit, series nimium possibilium durationum continua, extensaque, temporaliter, atque adeo successiva suapte essentia. Vnde fit primum, in tempore imaginariū, ut & in dicta serie, quamlibet partem suum determinatum locum, seu gradum, habere per essentiam continguum quidem duabus partibus sibi immediatis alteri præcedenti, seu anteriori; alteri subsequenti, seu posteriori: à ceteris autem tam præcedentibus, seu anterioribus, quam subsequentibus, seu posterioribus certa quadam distantia distit, maiore, aut minore pro multitudine partium intercurrentium. Secundū fit, quamlibet partem temporis imaginarij, sicut & prædicta seriei durationum, suapte naturā esse posteriorem omnibus præcedentibus, & priorem subsequentibus. Tertiū fit, tempus imaginariū utrumque infinitum esse, atque adeo aeternum, hoc est, tam à parte ante, quam à parte post: quia talis est series prædicta possibilium durationum. Nulla siquidem à parte antē est cogitabilis, antequam alia non sit possibilis, aut à parte post, ultra quam. Quartū fit, quamlibet huiusmodi seriem durationum continua, extensamque temporaliter, atque adeo successivam suapte essentia, si existat re vera, tempus realē dici posse imaginari contrapositum, tametsi ab illo re ipsa alter non distinguitur, quam quodvis ens, ut existens distinguitur à se ipso, ut possibili. De facto tamen sola series durationum partium motus exteriorum dici solet tempus realē, ut pote, quæ ceterorum omnium motuum mensura est communis: Tempus quippe definitur, mensura motus. De quibus omnibus *loco indicato* plura dicenda sunt.

Suppono quartū ex dictis suprà disputatione 3. 172 veritatem cognitionis, atque etiam propositionis vocalis in conformitate eius cum suo obiecto consistere; veritatem autem rerum in aptitudine, quam illæ habent, ut cognoscantur per cognitionem veram, ut conformatur cum sui cognitione. De quo ibi plura. Et quoniam res existentes non solum, quo tempore existunt, sunt cognoscibiles per cognitionem veram, sed etiam in aliis temporibus: eo quod cognitione non solum id, quod sibi coexistit, sed etiam id, quod à se tempore est distinutum representare valer, atque adeo, aut affirmare, aut negare; quemadmodum, & quod est distinutum loco: efficiunt, ut res existentes vera esse dicantur, non solum tempore, quo existunt; sed etiam in aliis temporibus, quatenus etiam in aliis temporibus sunt illæ cognoscibiles verē. Hoc sensu dicimus, hodie esse verum, & ab aeterno verum fuisse. Anti-Chrīstum extiterum in sua differentia temporis; sicut etiam hodie esse verum, & in aeternum verum fore, Christum Dominum extitisse in hoc mundo. Quo etiam

etiam iure Patres, & Philosophi dicere confue-
runt, veritatem rerum non modo quiditatuum, &
necessariam; sed etiam existentialem, & contin-
gentem aeternam, & incommutabilem esse, utpote
carentem principio, & fine. Vnde Augst. lib. 2.
de liber. arbit. cap. 8. veritatem numeri incorrupti-
bilem, immobilem, & inuertibilem appellat. Et
Anselm. *in Dialog. de verit.* cap. 14. de veritate *in
vniuersum* docet, nunquam incipere, neque finiri;
sed semper esse. In *Monolog.* autem cap. 17. de ve-
ritate contingentium ait. *Cogitet, qui potest, quando
incipit, aut quando non fuit hoc verum scilicet, quia
futurum erat aliquid: aut quando desinet, & non
erit hoc verum scilicet, quia præteritum erat aliquid.*
Vnde concludit vniuersitatem. *Impossible est, vel cogi-
tare, quod veritas principium, vel finem habeat.* In-
superque arguit eo argumento, quod habetur apud
Augst. tom. 1. lib. 2. *foliog. cap. 2.* & tale est. *Si
veritas habuit principium, vel habebit finem, verum
erat tunc quia non erat veritas; & postquam finita erit,
verum est quia non erit veritas: atque verum non potest
esse sine veritate: erat igitur veritas antequam esset
veritas, & erit veritas postquam finita erit veritas.*
Quod inconveniensimum est. Sive igitur dicatur
veritas habere, sive intelligatur non habere princi-
pium, vel finem, nullo claudi potest veritas principio,
vel fine. Aristot. etiam lib. 6. *Ethic.* cap. 3. docet ip-
sum scibile non posse non esse aeternum, ingeniu-
tum, & incorruptibilem.

173 Adde spectata serie signorum naturae in eodem
tempore existentium, dici etiam posse res veras es-
se in aliis itidem signis ab iis, in quibus existunt.
In signo enim causa iure optimo dicetur esse iam
verum, futurum esse effectum in signo posteriore.
Pariterque verum erit in signo effectus, extitisse
causam in signo priori. Quod locum habet etiam si
absolutè sit impossibile, ut existat cognitio effectus
in signo causa, atque adeò sit incapacitas absoluta,
ut effectus in tali signo cognoscatur vere. Sat enim
est capacitas hypothetica praescindens à possibilite-
te, vel impossibilitate hypothesis, id est, quod si da-
retur in signo causa cognitionis affirmans fore effec-
tum in posteriore, talis cognitionis vera esset. Hoc
enim sufficit, ut dicatur absolutè verum esse in signo
antecedente causa, quod in signo posteriore erit ef-
fectus. Vniuersaliter enim ad hoc, ut res vera dicatur
pro aliqua mensura, fat est, quod ex se in tal-
li mensura, sit vere cognoscibilis, causa, quod sit
possibilis cognitionis eius existens in tali mensura, vt
beni docuit Valq. 1. part. disp. 7. 8. cap. 2. & cum eo
Ruiz. tom. de scient. disputat. 91. sect. 2. num. 11.
Adde præterea, non solum rerum veritatem semper,
& ubique esse modo explicato, sed etiam rerum falsitatem. Quia sicut in omni mensura seu tempori-
s, seu natura esse verum fore Petrum in posterio-
re, aut fuisse in præcedente; ita etiam falsum est,
non fore Petrum, aut non fuisse. Pariterque in
similibus.

174 Suppono quintum ex dictis *suprà disp. 2. q. 4. con-
sec. 6. & disp. 3. qua. 6.* Iudicia nostra de præ-
te, de præterito, & de futuro suapte essentia esse
diversa, atque adeò unum in aliud nullatenus trans-
ire posse. Iudicium enim de præsente essentialiter
consistit in actu, quo judicamus esse, aut non
esse effectum in eadem mensura temporis, quo id
judicamus; iudicium autem de præterito, quo in
mensura anteriori; & iudicium de futuro, quo in
posteriori. Tantudemque est de enunciationibus
vocalibus his iudiciis correspondentibus, prout ta-
lem significationem habentibus.

His positis: tria sunt nobis in hac q. examinanda. Primum: quid sit in re existente esse futuram, esse præsentem, & esse præteritam. In quoque fute, turito eius, præsenta, & præteritum consistat. Secundum: in eadem re prout existente in eadem tem-
poris mensura esse futuram, esse præsentem, & esse
præteritam sint tres diueræ veritatis ratione trium
diuerorum statuum diuersis iudiciis iudicabiles: si-
que successu temporis, & non aliter. Tertium: quo-
tuplex si futurio, præsenta, & præteritio rerum
existentium in tempore.

Circa primum. Nonnulli tacito nomine relati à 176
Suar. prolog. 2. de grat. cap. 7. num. 4. dixerunt, rem
esse futurum nihil esse aliud, quam habere eam else
in causa determinata aliquo modo ad causandum,
& nondum habere, vel habuisse in se. Quia doctrina
ex S. Thom. sumpta videtur lib. 1. *Peripherem.
lett. 13.* Vbi docet, futurum habere esse tantum in
sua causa; & ideo simpliciter dici posse futurum,
si causa sit omnino determinata ad unum. Si vero
causa æquè sit indifferens ad utrumvis effectum nec
dici posse futurum, nec non futurum. Posse tamen
dici futurum non cum omnimoda certitudine, si
ad eam partem sit causa magis propensa, quam ad
oppositam. Secunda sententia est Pefant. 1. part.
q. 14. art. 3. disp. 5. dicentes, rem esse futurum, so-
lum esse denominationem desumptam à voluntate
effici, quia Deus vult, illam esse. Tertia senten-
tia est Soar. *suprà num. 7.* alserentis, esse rem futu-
ram formaliter consistere in transitu quadam, seu
habitudo rei ab else, quod habet in causa ad eis, que
in se ipsa aliquando habitura est. Quarta senten-
tia Recentiorum, quos tacito nomine citat Heri-
cice tract. de scient. disp. 6. cap. 6. est; futuritionem
rei aliquid esse de præsenti connexum essentialiter
cum existentia reali, quam res est habitu in sua
temporis differentia. Pariterque philosophantur
de rei prætentione. Pro qua sententia postea stant
moderniores alii. Quinta denique sententia ipsius
Herici, cui consentium Petr. Hurt. disp. 1. 9. de anim.
& alii Recentiores, asserit, rem futuram duo dice-
re in suo conceptu, nimirum existentiam ipsius rei
in proprio tempore pro materiali, pro formalis au-
tem, aut tempus antecedens, aut negationem talis
existentia. Pariterque philosophantur de rei præ-
tentione. De rei autem temporali præsenta nihil
ab Auctoribus dictum video.

Propositio 1.

Else rem futuram non est habere eam else in 177
causa determinata, & nondum illud habere in se; vt
prima sententia afserebat.

Quoniam else, quod effectus in causa determi-
nata habere dicitur in ea sententia, nihilo differt
ab ipsa entitate causa, prout determinata in actu
primo ad ipsum effectum. Compertum est autem
diuersum quid esse ex suo conceptu, causa else in
actu primo determinatam ad effectum nondum actu
existentem, & effectum else futurum. Id, quod
ostendit potest primò: quia Angelus cognoscens
intuitivè causam determinatam in actu primo ad
effectum nondum actu existentem, non ob id præ-
cisè cognoscit intuitivè effectum futurum, vt patet.
Secundò: quia effectum else præteritum aliud quid
est à causa determinata ad illum, vt constat: ergo,
& else futurum. De utraque enim denominatione
pariter est philosophandum. Tertiò: quia laxe est
causa ex se determinata ad effectum, & ille non
est futurus: eo quod impeditur postea talis determi-
nationis.

Disp.X. De variis statib.rerum Quæst.III. 251

natio. Quartò: quia sèpe est effectus futurus, quantio eius causa èquabiliter est ad illum indifferens, vt & ex se videtur notum, & ex dicendis conspi-
cum fiet. Nec refragatur S.Thom. loc. illa 13. cir.
in lib. 1. Perherm. Quia dum negat, posse dici fu-
turm id cuius causa ad utrumlibet indifferens est,
non negat, illud re vera futurum esse, sed tantum
quod nos quantum est ex ordinatione sive disposi-
tione cause. Vnde sèpe dicit, bisariam posse ali-
quid esse futurum. Primi: quia re vera erit in se.
Secundi: quia erit, quantum est ex causa ordina-
tione. Sic 1. part. q. 19. art. 7. ad 2. & clariss. q. 12.
de veris. art. 10. ad 7. Vbi ait. *Aliquid potest dici
esse futurum non solum ex hoc, quod ita erit; sed quia
ita est ordinatum in causis suis, ut sic sit futurum.*
Ex quo pater, futurum effectus, iuxta S.Th.
dixerunt quid esse à determinatione causa, tametsi
ex illa rectè possit inferri. Quintò: id ipsum ostendi-
tur: quia etià causa de presenti non sit, dummodo ea
sit futura, effectus ab illa oriundus futurus erit. Ergo
esse illum futurum non est, quod iam de presenti
sit eius causa determinata ad illum. Sextò: quia tem-
pus, quod vocant imaginarium, qua ratione re ipsa
est, iuxta suppositionem tertiam sine causa est, &
tamen omnes eius partes nondum transfacta futurae
dicuntur. Septimò: quia dato casu, quod ens aliquod
in tempore posset incipere sine causa sua, futurum
re vera esset, antequam inciperet; desilioque entis,
si qua est, vt esse potest, circa omnem causam influ-
xum postea cœuenta, futura dicitur. Ergo ratio
futuri ex suo conceptu à causa re futurae præscin-
dit, atque adeò in ipsa determinatione causalium
confistere nequit.

178 Vnde infertur primò contra secundam senten-
tiā relatan. n. 176. neque in denominatione pro-
ueniente à decreto Dei confistere futuritionem re-
rum. Tum quia aliud est, rem esse decretam, aliud
esse futuram, vt ex se constat. Tum quia, vt actus li-
ber sit futurus, non sit necessarium in Deo decre-
tum determinatum de tali actu (de quo est sermo in
ea opinione) imò si sit exequituum repugnat liber-
tati; sed sufficit decretum indifferens concurrendi,
de quo *suo loco*. Tum quia tale decretum respectu
peccati futuri absolute repugnat. Tum denique: quia
licet Deus conciperet in tempore sua decreta, vt nos,
res nihilominus per illa decernenda ab aeterno di-
ceretur futura, quin Deus haberet ab aeterno decre-
tum earum. Acedit, quod præterito rerum non est
denominatio defuncta à decreto Dei: Ergo nec
futuratio. Partes etiam temporis independenter à de-
creto actuali Dei sunt futura, quo pacto sunt. Ergo.

179 Secundi: infertur contra sententiam tertiam; ne-
que in transitu, seu habitudine causa ad effectum
confistere futuritionem eius. Tum quia præcinden-
do ab existentia causa datur futuritio quemadmo-
dum, & præteritio, vt vidimus. Tum quia transitus,
seu habitudo causa ad effectum etiam datur respec-
tu effectus prætentis. Si autem dicas, te loqui de
transitu ad effectum prout futurum, & petis principi-
um, & fallum asseris: quia dicas, reddi effectum for-
maliter futurum per id, quod ad ipsum, vt iam fu-
turum, terminatur. Præterquam quod transitus, seu
habitudo causa ad effectum alia à causalitate, quā
causat illum, ad rem non videtur excogitabilis; cau-
salitas autem, & futuritio non sunt formaliter idem,
vt fatis ex se constat.

180 Tertiò: infertur contra sententiam quartam, fu-
turitionem rei neutiquam esse aliquid de prælenti
connexum essentialiter cum existentia, quam res
in sua differentia temporis est habitura. Quia, vt

constat ex dictis, absque omni huiusmodi de præ-
senti conexo cum existentia rei, potest hæc futura
esse sèpeque est, quemadmodum citra omne du-
biū & potest, & sèpe est præterita. Et quidem
omni huiusmodi conexo è medio sublatō, non pos-
se non, aut rem, aut eius negationem esse futuram,
ex dicendis compertum fieri.

Propositio 2.

Rem esse præsentem, sive existentem de præsen- 181
ti nihil est aliud, quam illam habere iam nunc
actualē esse; sive illam iam nunc actu existere in
rerum natura.

Hæc propositio ex terminis notissima est. Con-
stat enim, rem iam nunc habere esse actualē, sive
actu existere in rerum natura, & esse præsentem, seu
de præsenti existere, idem omnino est. Quid autem
sit, rem iā nunc existere actus, iam nunc habere
esse actualē in rerū natura, adeò est ex terminis con-
spicuum, vt amplius non sit explicabile. In scientiis
quippe necesse est, vt quemadmodum dantur prin-
cipia, seu propositiones per se notae non denon-
strabiles per alias, ita dentur termini, sive conce-
ptus obiectui per se noti non explicabiles per alias
notiores, vt non semel notauit. Huiusmodi autem
est conceptus existentia rei iam nunc actualis,
sive rei iam nunc actualiter, atque adeò de prælen-
tis existentis.

Hinc tempus præsens, seu potius pars temporis 182
præsens à futuris, & à præteritis conditum ea
dicenda venit, quæ, qua ratione est, iam nunc
actualiter, sive præsentialiter est. Etenim si sermo
fit de tempore reali consistente in quadam serie
durationum existente realiter, iuxta dicta *supposi-
tione tertia*, ea pars temporis dicitur præsens, quæ
iam nunc est actu existens, iuxta nuper dicta. Si
verò fit sermo de tempore imaginariori consistente
re ipsa in simili serie durationum possibilium, quæ
talium, prout in *eadem suppositione tertia* expolui-
mus; ea pars temporis dicitur præsens, quæ iam
nunc est proximè potens ad existendum. Unica
enim inter omnes potest dumtaxat assignari, quæ
fit iam nunc, atque adeò de presenti proximè po-
tens ad existendum; ea nimirum, quæ iam nunc, at-
que adeò de presenti efficitur, si de statu po-
ssibilitatis ad statum existentiae translata esse. Ceter-
re enim, vt translata pariter ad statum existentiae,
aut efficit præteritæ, aut futura existentialiter; ita
intra statum merè possibilis, aut lunc præteritæ,
aut futura potentialiter, id est, aut iam non habent
potentiam ad existendum: quia potentia earum pro-
xima ad existendum iam præterit, aut nondum ha-
bent, quia nondum accessit. Porro pars temporis,
sive realis, sive imaginariorum, quæ rigorose loquendo
est præsens, non potest non indubibilis esse quoad
extensionem temporalem, atque adeò successivam;
quandoquidem in omni parte, quoad talen exten-
sionem ex aliis composita, non potest non esse ali-
quid aut præteritum, aut futurum, vt constat; quod
ipsum est, eam in rigore præsentem non esse; sed de
hoc plura atibi.

Propositio 3.

Rem esse futuram, aut præteritam nihil est 183
aliud ex conceptu suo, quam exire illam in
tempore, quod prius, aut posterius est tempore
presente, in quo, sive ex quo dicitur illa futura, aut
præterita.

Etenim,

Pharus Scientiarum

252

Etenim, cum dico: *Anti-Christus erit*, quod iudicium cognosco est existentia Anti-Christi respondens temporis, quod praesente, in quo eam iudico, posterius est. Vnde, per tale iudicium duo iudicantur: expressè existentia Anti-Christi in proprio eius tempore, scilicet autem, leu virtualiter, quod tali tempore posterius praesente est, in quo extat iudicium. Quo sit, ut conceptus obiectuum iudicium duo etiam complectatur; directè quidem ipsam Anti-Christi existentiam in proprio tempore, ex connotato autem alterum tempus, cui correspondet de praesenti iudicium ipsum, & relate ad quod dictæ existentia tempore posterius denominatur. Ex quo patet futurionem rei in eo stare, quod res sit existens in tempore, quod est posterius praesente, in quo, sive ex quo dicitur illa esse futura, vti in propositione statuimus. Eodemque prout modo philosophandum est de præteritione; nisi, quod haec existentiam rei importat in tempore, quod antecedens est praesente, in quo, sive ex quo dicitur illa esse praeterita. Vnde futurio, præterioque rei directè dicunt in suo conceptu prima existentiam rei in tempore posteriori, secunda in priori, quam praesens, ex connotato vero utriusque prælens ipsum, qua tale.

¹⁸⁴ Sed dicet aliquis: haec propositio est vera: *Hodiè est futurus Anti-Christus, & ab aeterno fuit futurus*. Ergo futurio Anti-Christi, quam illa enunciat, iam hodiè est, & ab aeterno fuit: non ergo confitit ea in existentia Anti-Christi, que erit in tempore posteriore prout connotante tempus praesens anteriori, in quo Anti-Christus futurus dicitur. Respondeo, eiūmodi propositionem duplē sensum habere posse. Primum æquivalentem huic: *Hodiè est verum, & ab aeterno fuit verum, Anti-Christum fore*. Secundum huic: *Hodiè, & ab aeterno Anti-Christus erit*. Et in priori quidem sensu, in quo vera est, non enunciat directam, propriam dictam futurionem Anti-Christi, de qua nos tractamu, sed veritatem eius, que ut summum quasi reflexa, impropria dic potest futurio Anti-Christi; à qua veritate etenim dicitur hodiè esse, & ab aeterno fuisse verum, Anti-Christum fore; quatenus hodiè est, & ab aeterno fuit iudicabile iudicio vero, Anti-Christum fore, iuxta viuersalem doctrinam in *quarta suppositione* traditam. In posteriori autem sensu, in quo prædicta propositione directam, & propriam enuntiat futurionem Anti-Christi, tantum absit, vt vera sit, quod potius in terminis ipfis innoluit repugnantiam, vt constat.

¹⁸⁵ Ex quibus infero primò contra plerosque Autores quinta sententia, rem existentem in aliquo tempore, coquendo titulo semper quoad tam existentiam posteriorum omnibus temporibus præcedentibus, & priorem sequentibus, non eo ipso esse semper futuram propriam, & directè futurione respectu omnium illorum, & respectu omnium horum præteritam, sed respectu vniuersalique tunc solùm quando illud est prætens. Ob id in *superioribus* dixi, futurionem, præteritionemque rei de connotato dicere in conceptu suo tempus prælens, quatale. Ratio est conspicua: quia conceptus proprius futurionis rei ipissimum est obiectum huius propositionis: *Res erit*. Præteritionis autem huius: *Res fuit*. Constat autem ex se, & ex dictis: Obiectum prime totum hoc expressè, aut tacite cōplete: *Res erit existens in tempore, quod tempore nunc praesente, sive, quod nunc est, præsens posterius natura sua est*. Obiectum autem secunda hoc: *Res fuit existens in tempore, quod tempore nunc praesente, sive, quod nunc est, præ-*

sens, anterius suâ naturâ est. Ex quo patet, aduentum Christi neutquam dici posse iam esse futurum, esto addatu, respectu temporis anterius, in quo Mundus incipit. Sicut nec aduentus Anti-Christi dici potest præteritus adhuc respectu temporis posterius, in quo mundus finitur: quia assertio haec: *Aduentus Christi erit respectu temporis principij mundi*, hunc sensum fallim, & implicitorum efficiet: *Adventus Christi existet in tempore posteriore, quam tempus, quod est praesens modo, respectu temporis principij mundi*. Sicut haec: *Adventus Antichristi fuit respectu temporis finis mundi*. Hunc *Adventus Antichristi existit in tempore anteriore, quam tempus, quod modo est praesens respectu temporis finis mundi*. Pariterque de similibus venit dicendum.

Nihilominus res existens in aliquo tempore ea-¹⁸⁶ tenus dici potest tempore futura respectu omnium temporum præcedentium, præteritaque respectu omnium sequentium futuritione, præteritioneque reflexa, & impropria, quatenus directa, propriaque futuritionis eius veritas, hoc est, iudicabilitas per verum iudicium, omni tempori antecedenti responderi, præteritionis autem omni sequenti. Quo iure dicimus, toto tempore ante aduentum Christi verum fuisse, Christum esse venturum & toto tempore post aduentum Christi, aut fuisse, aut esse, aut fore verum, Christum venisse. Similiter, toto tempore ante aduentum Christi, aut fuisse, aut esse, aut fuisse, aut fore verum, Christum venisse. Similiter, toto tempore ante aduentum Anti-Christi, aut fuisse, aut esse, aut fore verum, Anti-Christum esse venturum, & toto tempore post aduentum Anti-Christi, verum fore, Anti-Christum venisse. In quo tamen etiam interuenit, vt cernitur, futurio, præsentia, præteritioque propria, & directa veritatis prædictæ asserta à nobis de praesenti, atque adeò dicens in conceptu suo de connotato tempus praesens, qua tale.

Secundò infero contra nonnullos etiam ex au-¹⁸⁷ thoribus quinta sententia. Ut aliqua res sit futura, necessarium non esse, quod detur eius negatio in tempore, in quo futura dicitur. Pleraque enim hodiè existentia, quorum proinde negatio hodiè non datur, etiam in temporibus sequentibus existentia erunt, verisque proinde dicuntur hodiè fore, sive futura esse in illis. Ex quo patet, eamdem rem bene posse esse simul præsentem, & futuram. Ad cuius distinctionem, qua non est præsens, quo tempore futura dicitur, purè futura nuncupabitur; si cut res possibilis non existens purè possibilis nuncupatur, ad distinctionem rei possibilis, & simul existens. Eodemque pacto de præteritione rei est philosophandum.

Tertiò infero. Quoties res in eodem tempore ¹⁸⁸ existentes ordinem aliquem prioris, & posterioris habent secundum naturam eam, que in signo posteriori est, futuram appellari posse comparatione signi prioris; præteritamque vice versa, que est in signo priori respectu signi posterioris, idque tum directa, tum reflexa futurione, & præteritione, iuxta doctrinam suppositam n. 173. Tamen loquacitudo haec translatitia, subindeque minus propria sit.

Venio iam ad secundum punctum questionis propositum num. 175. Pro quo sit.

Propositio 4.

Rem esse futuram, esse præsentem, & esse præteritam diuerx veritates sunt obiectiva compara-¹⁸⁹ tione

Disp.X. De variis statib.rerum Quæst.III. 253

tione nostri intellectus, diuersis iudiciis, successuque temporis iudicabiles verè, & non aliter.

Quod sīt diuersæ veritates obiectivæ, iudicabiles à nobis diuersis iudicis, manifestè probatur. Primo: quia si non essent diuersæ veritates obiectivæ, essent utique ex parte obiecti, atque adeo obiectivæ una, & eadem, ut est notissimum. Inde autem fieret, vt intellectus noster iudicans vnam, non posset non eodem iudicio iudicare omnes, cum omnes obiectivæ essent una. Itemque proinde esset iudicare de qualibet re, esse præsentem, atque esse præteritam, & futuram; iudicatio subinde de præsenti, de præterito, & de futuro non essent diuersa, sed vnum, & idem; contra suppositionem quintam *supra* statutam. Quod utrumque, quam sit absurdum, nemo non videt.

¹⁹¹ Secundo: quia passim affirmamus verè de aliqua re esse præsentem, simul negantes verè de eadem, esse præteritam, aut futuram, & vice versa, ut cunctis notissimum est. Igitur huiusmodi veritates obiectivæ diuersæ sunt; & con sequenter diuersis iudicis iudicabiles: vnam siquidem, eamdemq; obiectivam veritatem de eodem subiecto verè simul affirmari, & negari, impossibile est, ut constat.

¹⁹² Tertiū probare quis posset idem ipsum. Quia præfentia rei vnam dumtaxat mensuram temporis præsentis includit in conceptu suo. Cum tamen futurio præter mensuram temporis præsentis, insuper includat aliam temporis posterioris præsentem; & præteritio præter mensuram etiam præsentis aliam diuer-
sam temporis præsente prioris, ut ex *superius* dictis constat. Hinc namq; sit, eiusmodi veritates obiectivas à diueritate saltem temporum, quæ includunt in se aut directe, aut ex connata non posse non esse diuersas. Ceterum huic probationi non multum fido. Quia licet ciuitinodi tres veritates dicta diuersitatē habeant re vera à diuersitate partium, ex quibus integrè aggregetur; ea tamen nimis materialis est ad propositum; neque eas distinguit in ratione veritatum, qua talium. Siquidem idem penitus aggregatum carumdem partium modo vnam talium veritatum constituit, modo non item ratione diuerforum statuum, in quibus successu temporis repertur, e.g. aggregatum ex his tribus terminis, nempe ex Petro, ex Petri existentia in tempore A præsente, & ex ipso tempore A nunc constituit hanc veritatem de præsenti: *Petrus existit in tempore A*; quam tamen idem penitus aggregatum ex eisdem partibus compositum neque constituit toto tempore antecedente, neq; toto subsequente constituit: quia Petrum existere in tempore A, nunc solum est verè iudicabile iudicio de præsenti, quale non fuit toto tempore antecedente, nec toto subsequenti erit. Similiter aggregatum ex his quatuor terminis, nempe ex Ioanne, & Ioannis existentia in tempore B futuro octo ab hinc annis, ex ipso tempore B, & ex tempore A præsente, nunc constituit hanc veritatem de futuro: *Ioannes existit in tempore B futuro octo ab hinc annis*, quam tamen idem aggregatum ex eisdem omnino partibus constans, neque toto tempore antecedente constituit, neque constituit toto sequente: quia Ioannem esse existitum in tempore B futuro octo ab hinc annis, nunc solum iudicabile est iudicio de futuro, quale non fuit toto tempore antecedente, nec erit toto subsequente. Pariterque censendum est de ceteris huiusmodi. Ex quibus patet, prædictas tres veritates non tam diuersitate partium, ex quibus coalescent, quam à diueritate statuum, ad quos pertinent, diuersas euadere in ratione talium, iuxta dicenda postea.

Pharus Scient. Tom. I.

Vnde quartò probatur planè idem assump̄: quia ¹⁹³ existentia craftina Petri cras erit verè iudicabilis iudicio de præsenti, quali hodie non est iudicabilis verè; & hodie verè est iudicabilis iudicio de futuro, qualibet non erit verè iudicabilis cras, & perendie erit iudicabilis iudicio de præterito, quali neque hodie, neque cras iudicabilis est: ergo existentia craftina Petri, cras habebit veritatem de præsenti, quam non habet hodie, & hodie habet veritatem de futuro, quam cras non habebit; & perendie habebit veritatem de præterito, quam neque habet hodie, neque cras. Idque, quia cras habebit statum, quem hodie non habet, & hodie habet statum, quem cras non habebit, & perendie habebit statum, quem neq; hodie habet, neque cras. Igitur futurio iudicabilis hodie, & præfentia iudicabilis cras, & præteritio iudicabilis perendie de existentia craftina Petri, tres eius veritates obiectivæ diuersæ sunt diuersis iudicis à nostro intellectu iudicabiles. Quod erat ostendendū. Idque ratione diuerforum statuum, quos futurio craftina Petri in esse vera obiectiva, siue iudicabilis verè successu temporis percurrit. Pariterq; philosophandum est de ceteris huiusmodi veritatis.

Hinc iam se prodit ultimum, quod in propositione affiramus: prædictas scilicet veritates successu temporis, & non aliter esse à nobis iudicabiles verè. Certum enim est, non esse à nobis vere iudicabilem existentiam craftinam Petri iudicio de præsenti, donec accedat craftinus dies, neque iudicio de præterito, donec accedat dies perendinus. Sicut neque utique ad hodiernum diem potuimus habere hoc iudicium verum de eadem craftina Petri existentia. *Petrus existit cras*; neque post transactum diem, perendinum poterimus habere hoc. *Petrus exiit heri*. Tantundemque in ceteris quibusque similibus veritatis euenit. Ex quo patet, eas aliter, quam successu temporis non esse à nobis iudicabiles vere. Recognoce eamdem doctrinam tactam supra *disput. 2. quest. 4. conf. 6. & disput. 3. quest. 3.*

Cuius ratio à priori est: quia supposita cuiusvis ¹⁹⁵ rei existentia in quaui temporis mensura nullum est instans in toto tempore, quantumvis utramque infinito, in quo talis existentia relate ad nostrum intellectum non variet suæ cognoscibilis, suæ obiectivæ veritatis statum; siue, quod in idem recedit, nullum est instans, ex quo talis existentia non debat à nobis iudicari iudicio diuerso, ut iudicetur verè. Quæ est admirabilis proprietas existentia in tempore prout ab intellectu nostro iudicabilium. Quod vt per exemplum fiat notius, sint nouem continuati dies A, B, C, D, E, F, G, H, I. Sitque sermo de existentia Petri correspondente eorum medio, E. De qua utique ex die A, solum erit iudicabile à nobis iudicio de futuro ex parte obiecti determinato (vt modo omittant vaga) sic. *Talis existentia erit quanto ab hinc die*. Ex die autem B, solum sic: *Erit quanto ab hinc die*. Ex die C, solum sic: *Erit tertio ab hinc die*. Ex die, vero E, iudicio de præsente solum sic: *Talis existentia iam est*. Ex die autem F, iudicio de præterito solum sic: *Talis existentia secundo retro die fuit*. In die G, solum sic: *tertio retro die fuit*. In die H, solum sic: *quarto retro die fuit*. In die denique I, solum sic: *quinto retro die fuit*. Quæ omnia iudicia diuersa esse, veritatesq; proinde obiectivas eis respondentes diuersas quoque esse, ilsq; solis iudicis, & non aliis, ex illoque mensuris temporis, & non ex aliis verè iudicabiles, palam est. Tantundemque pariter venit dicendum de ceteris aliis iudicis,

Y dicit;

diciis, ac veritatis obiectuius praedicta existentia correspondentiibus ceteris omnibus diebus, atque aeterno mensuris totius temporis antecedentis, atque subsequentis die E, in quo talis existentia ponitur esse.

¹⁹⁶ Quae cum ita sint, colligo primum. Existentia cuiusvis rei vniuersi instanti temporis correspondenti vnicam tantum veritatem obiectuiam de praesentia conuenire, ex eo tamen instanti iudicabilem ab intellectu nostro, in quo est ipsa existentia. De futuro autem, & de praeterito innumeris, in multis infinitas conuenire veritates obiectuias, diuersas ex infinitis instantibus antecedentibus, & subsequentibus illud, in quo est existentia ipsa, perque infinita diuersa iudicia iudicabiles ab intellectu nostro.

Secundum coligo. Quot sunt instantia temporis successuum fluentia, tot actus diuersorum scientiarum comparabiles esse a nobis, totidemque amissibilis successu temporis vniuersi que rei existentia, prout vniuersi mensura temporis correspondenti. Idque ita ut neque possimus eos comparare alterius quam successione eadem instanti temporis successiones, neque possimus iam comparatos retinere, quin eadem pariter successione successum amittamus. Quod etiam mirabile est. Constatque ex doctrina tradita *sopra disp. 2. q. 4. Conf. 6. citata*.

¹⁹⁷ Tertio coligo. Status existentiales vniuersi cuiusvis rei de futuro, de praesente, & de praeterito, veros, & reales status esse, atque etiam inter se diuersos relatim ad intellectum nostrum, penes diversitatem veritatum obiectuiarum ad illos spectantium. Huiusmodi autem veritates, scilicet de futuro, de praesente, & de praeterito vniuersi rei conuenientes, prout existentia in sua temporis mensura, imprimis entitati, & materialiter diuersa sunt a diversitate partium, ex quibus coalescent, iuxta dicta n. 192. Deinde formaliter in ratione veritatum eadem diuersa censentur, quatenus eadem rei existentia non alterius, quam diuersis iudicis, & ex diuersis mensuris temporis est vera a nobis iudicabilis, ut futura, ut praesens, & ut praeterita. Quo etiam iure eiudem existentia status futurionis, praesentiae, & praeteritionis diuersi euadunt inter se. Quomodo autem non solum isti tres sint diuersi, sed intra statum futurionis eiudem existentia infiniti status futurionis diuersi reperiantur, pariterque intra statum praeteritionis infiniti praeteritionis penes infinitas multitudines instantum temporis antecedentium, & subsequentium talis existentiae mensuram, ex dictis *nuper liquidum est.*

¹⁹⁸ Quartu[m] coligo: de diversitate huiusmodi statuum, veritatibusque obiectuiarum ad eos spectantium futurionis, praesentiae, & praeteritionis rerum aliquando existentium, perinde philosophandum esse respectu ad intellectum creatum cognoscentem per proprias species, atque respectu ad nostrum nunc cognoscentem per alienas philosophati sumus. De vroquo enim intellectu, quod ad rem attinet, eadem ratio est procul dubio, ut ex dictis potest quisque perspicere. Vrum autem eadem quoque sit de intellectu increato Dei, ex dicendis *propositis seq. confitabit.*

Propositio 5.

¹⁹⁹ Rem esse futuram, esse praesentem, & esse praeteritam, comparatione intellectus Dei non sunt diuersa veritates successu temporis iudicabiles, vi sunt comparatione nostri intellectus, iuxta *propof. 4.* Tametsi argumenta non levia oppositum videantur probare.

Prior pars propositionis statuitur propera concordem Patrum, atque Theologorum sententiam vnamimenter afferentium, aut supponentium, scienc-

tiam diuinam etiam rerum existentiorum in tempore ita esse immutabilem, invariabilem, & undequam integre eternam, ut nullatenus successu temporis possit augeri, aut minui, nullatenusque subinde posse Deus alius veritas notitiam acquirere, aut amittere in tempore, quam non habuerit ab eterno, aut non sit in eternum habiturus. Si enim futurio, praesentia, & praeteritio rerum aquae essent veritates diuersae comparatione intellectus Dei atque comparatione intellectus nostri, aquae intellectus Dei, atque noster ad eas vere iudicandas expectare deberet mensuras temporis, ex quibus tantum a nobis sunt vere iudicabiles. Unde fieret, ut singulis temporis momentis denuo conceperet Deus iudicia quarundam, totidemque quarundam aliarum iudicia prius concepta deponeat, ut ex dictis *propositis 4. compertum est.* Non ergo futurio, praesentia, & praeteritio rerum diuersae veritates sunt obiectuias comparatione intellectus Dei, ut sunt comparatione intellectus nostri. De quo plura dicenda sunt in *Tract. de scientia.*

Posterior autem propositionis pars non aliter ²⁰⁰ probanda venit, quam exhibet argumenta, quibus contra priorem statutam probari videtur, futurionem, praesentiam, & praeteritionem rerum aliquando existentium perinde relate ad intellectum Dei, atque ad nostrum esse veritates diuersas successu temporis iudicabiles, atque adeo scibiles, & non aliter. Argumenta autem sunt, quae sequuntur.

Sit primum illud vulgare. Deus ante aduentum ²⁰¹ Christi, preceiebat, Christum esse venturum, non autem sciebat venisse modum non praescire, esse venturum, & scire venisse. Tum, quo tempore Christus aduenit, Deus iudicabat, iam Christi aduentum esse praesetem, habere, iam actu existentiam in rerum natura, quod modo iudicare non potest, quia iam non extat Christi aduentus, siitur successu temporis veritate, & praesentia Dei. Huic argumento communiter responderi solet: Deum cande proflus inuiciencia cognoscisse sepe, semperque cognitum, aduentum Christi pro sua propria meliora temporis existentem, nec non illum relate ad talē mensurā esse praesentem, relate vero ad totum tempus praecedens esse futurum, & relate ad totū subsecvens, esse praeteritum: atque ita modo non cognoscere Deum quidipiam, quod anteā non cognoverit, nec vice versa, unde concludit, scientia Dei extrinsecus tantum denominari praecientiam a duratione temporali, quā habent antequam existat obiectum, quo tamen transacto, absque illa sui intrinsecā variatione delimit esse praesentiam, sublata iam ea denominatione priore.

En solutionē communem facti argumenti. In qua tamē ego haē tenus quietēre non potui. Virgo ille sic primō sub terminis vniuersalioribus. Antequam res existat, Deus non iudicat, eam iam habere existentiam in rerum natura: quia tale iudicium fallīum esset, cum fallīum sit, iam rem existere, quo tempore nondum existit. At, quo tempore iam res existit, tunc iudicat Deus, eam iam habere existentiam, quia iam tunc id est verum. Ergo Deus successu temporis acquirit iudicium, quod anteā non habebat. Virgo secundō. Haec propositione prolatā hodie: *Antichristus iam nunc existit omnino falsus est*, prolatā tamē postea, quando Antichristus iam non existens, omnino erit vera, ut est notificandum: Ergo iudicis internū tali propositioni respodens in quocūq; intellectu, cōceptū hodie omnino erit falsū; Cōceptū tamē tunc omnino erit verū. Ergo Deus hodie non habet tale iudicium, habebit tamen, quando Antichristus iam existat, atque ita successu temporis illud acquirer. Virgo tertio. Ideo praedita

cta propositio hodie falsa est, & tempore Antichristi erit vera, quia veritas obiectua, quam illa enunciatur, hodie non datur à parte rei, & tempore Antichristi iam dabatur. Ab eo enim, quod res est, vel non est, diecitur propositio vera, vel falsa secundum Arist. & omnes. Igitur Deus, cui nulla veritas obiectua ex parte rerum sibi habens latere potest, tempore Antichristi cognoscet veritatem obiectuum, quam dicta propositio enunciatur, quia tunc ea dabatur à parte rei, hodie tamen eam non cognoscit, quia hodie non datur. Acquiret ergo scientiam tunc, quam hodie non habet.

²⁰⁴ Hinc nascitur argumentum secundum in hunc modum. Ex his duabus obiectis: *Iam nunc existit Antichristus: Post multos annos existit Antichristus;* primum comparatione nostri intellectus non est verè iudicabile hodie; benè tamen secundum. Tempore tamen Antichristi è conuerso primum erit iudicabile verè; secus secundum, ut ex le patet, & ex dictis prop. 4. Ergo idem dicendum est comparatione intellectus Dei. Probo consequentiam: quia veritas obiectua, à qua obiecta habent esse verè iudicabilia, non est quidquam illis proueniens ab extrinseco; sed modus eiusendi eorum intrinsecus, cum ipsoque à parte rei identificatus, ut affatim, vniuersaliter monstratur est supra q. 1. prop. 1. proindeq; nequaque possum aliquam obiecta quo ad veritatem obiectuum, quam re ipsa in se habent relata ab unum intellectum esse verè iudicabilia; fecus relata ad alium. Obiecta autem predicta quo ad veritatem obiectuum, quam in se re ipsa habent pro diuersis temporibus, & non alter, pro eiusdem diuersis temporibus, & non alter iudicabilia verè sunt ab intellectu nostro. Igitur pro eiusdem diuersis temporibus, & non alter euident quoque iudicabilia ab intellectu Dei, scientiam ergo Dei pro talium temporum varietate subire aliquam varietatem necessarium videtur.

²⁰⁵ Confirmatur primò: quia non potest villa propositio esse vera, nisi verificatum aliud eius detur ex parte rerum, nec potest villa propositio esse falsa, nisi de sit ex parte rerum omne eius verificatum, ut est nonnullum: Ergo, cùm propositio ista: *Iam nunc existit Antichristus,* hodie sit prorsus falsa: futura prorsus vera tempore Anti-Christi, hodie non habet ex parte rerum verificatum, quod tunc habebit. At Deus nec potest habere scientiam de obiecto propositionis nullum verificatum habentis, quia talis scientia esset falsa; nec potest carere scientia de verificatio propositiois: quia eo ipso, quod illud est tale, est quid scibile verè; & Deus ignorare non potest, quod est scibile verè, ut constat. Ergo Deus nequabit non tempore Antichristi habere scientiam, quam modò non habet de verificatio, quod tunc dicta propositio habebit, & modò non habet.

²⁰⁶ Confirmatur secundò. Verissimum hodie est, Antichristum nondum existere in sua temporis mensura, quia verissimum etiam est, talem mensuram temporis nondum adesse: Ergo Deus iudicat hodie, Antichristum nondum existere in sua temporis mensura. At accedet tali mensura, nequabit non iudicare oppositum: quia tunc oppositum erit verum: Ergo, vel habebit tunc Deus duo iudicia opposita; quod est impossibile; vel deposito iudicio, quod modò habet, oppositum concipiet. Quo habetur intentum.

Confirmatur tertio. Testerur Deus hodie, ut potest, exterius, Antichristum nondum existere. Inquiero nunc; vel Deus hodie habet internum iudicium tali exteriori testimonio respondens, quo interius pariter iudicat, Antichristum nondum existere; vel non

habet? Si non habet. Ergo testatur, quod nescit, seu quod non iudicat. Quod plane ipsi est impossibile. Si habet. Non potest non per Antichristi adventum amittere tale iudicium, & oppositum comparare, quandoquidem tempore Antichristi neque in predicto testimonio, neque in predicto iudicio, ut pote iam tunc falso persistere poterit. Quo fieri, ut iudicium oppositum iam tunc verum nequeat non comparare, ut pote omnino necessitatis ad sciendum omne verum. Quo iterum habetur intentum.

Tertium argumentum. Si Deus non acquirit ²⁰⁷ illam scientiam lucceſſu temporis, Deus hodie prorsus ignorat, in quoniam die viuit, & regnat. At hoc absurdum est, vel homine indignum, cui probro ducitur, nescire, quinam dies sit, in quo viuit: Ergo. Probatur antecedens: accipit pro exemplo septem diebus continuus integræ hebdomade quibus, certum est, Deum successuè coexistere, ita ut prius coexistat diei dominico, deinde feria secunda, postea tertia, & ita deinceps. Etenim, si Deus nullam lucceſſu temporis scientiam acquirit, ex quoque coram septem dierum, cognoscit quidquid in omnibus, & singulis cognoscibile est, quoad existentiam ipsorum, & propriam coexistentiali cum illis praesentem, prateritam, & futuram, ut certissimum. Hinc autem plane sequitur, idem prorsus scire Deum, & iudicare de existentia ferie tertiae, deque sua coexistentiali cum illa, quando illi iam de praesenti coexistit, ac quando de praesenti coexistit aliis, & è conuerso. Ergo existente iam de praesenti feria tertia, non amplius scit Deus de illa, deque sua coexistentiali cum illa, quam existente iam de praesenti qualibet alia. Siquidem de omnibus iudicat semper idem, sive illis coexistat iam, sive fecit. Ergo nescit Deus in quanam carum præ reliquis iam existit, quænam earum ea sit, cui ipse de praesenti coexistit. Quod ipsum est, nescire Deum, in quoniam die viuit, & regnat.

Confirmatur, & declaratur primò. Ut Deus sciat ²⁰⁸ in quoniam die huius hebdomadæ præ reliquis iam nunc viuit, & regnat, aliquid peculiare debet iam nunc scire de tali die, quod non scit de aliis, nimirum, se iam nunc illi præ reliquis coexistere, sed si de omnibus semper scit idem, nihil de tali die scit peculiare, quod non scit de aliis. Ergo si de omnibus semper scit idem, nescit profecto, in quoniam præ aliis iam nunc viuit, & regnat.

Confirmatur secundò. Interroganti mihi, quoniam dies huius hebdomadæ hodiernus sit, Lunæ ne, an Martis, an Mercurij, an Iouis, an alius; vel potest mihi Deus respondere, esse diem Iouis, ut verè est, non verè Lunæ, aut Martis, aut Mercurij, aut alius; vel non potest? Si non potest. Ergo nescit Deus, quoniam dies huius hebdomadæ sit hodiernus, quod ipsum est, nescire ipsum, in quo die viuit. Si autem potest. Ergo Deus, qui non potest affirmare, quod nescit, aliquid peculiare scit hodie de die Iouis, quod non scit de aliis, scilicet iam nunc ipsum esse praesentem, quodque de ipso die Iouis heri non sciebat, & habetur intentum. Siquidem eidem interrogationi heri à me factæ non posset heri Deus respondere, esse diem Iouis: quia falsum dicere; quandoquidem hesternus dies non Iouis sed Mercurij fuit.

Confirmatur tertio. Quia si Deus successu temporis nullam scientiam acquirit, nescit Deus hodie, an Mundus iam sit à se productus, an postea producendus: quia nescit, an ea temporis mensura, in qua eum producere decreuit, accesserit iam, an potius adhuc maneat futura. Si enim nihil modo scit Deus de coexistentiali Mundi cum tali temporis

²⁰⁹ Y 2 mensura,

mensura, quod non scierit ante Mundi creationē, vt tunc non sciebat, Mundum iam esse tunc productū in illa: quia verē tunc nondum erat in illa produc̄s, quia nondum illa accelerat: ita neque se fit modo. Ignorat igitur Deus hodie, an Mundus sit iam a se productus; necne. Quod planē videtur absurdum. Et sanē non satis videtur intelligibile, quomodo Deus, quo tempore ab eius omnipotencia physice egreduntur creature, possit non acquirere denud aliquam veluti experimentalē notitiam productionis eorum, a se non præhabitam ante adventum talis productionis, talique quasi experientia physica eius. Videtur igitur dicendum, talem eum notitiam successū temporis, dum cuncta produxit, comparare, in diesque comparare.

²¹² Confiratur quartū. Quia nisi Deus successū temporis scientiam acquirat, vniuersaliter nullius existentias differentias de futuro, de præsenti, & de præterito discerneret, ut constare ex dictis videtur. Hoc autem, quis non censeat absurdum? Quādoquidem huiusmodi differentias verē dantur à parte rei, verēque proinde sunt discernibiles a quouis intellectu, ut etiam ex dictis videtur constare, à nostro dilernuntur de factō, ut *proposit. 4. monstratum est.*

²¹³ Vnde iam quartum argumentum a priori desumitur hoc pæcto. Eſe rem futuram, eſe præsentem, & eſe præteritam à parte rei sunt modi eſlendi eius diuersi, idque successū temporis, cū tota eorum diuersitas in temporis successione fundetur. Igitur à parte rei sunt vera quādam obiectiva diuersa, seu veritates obiectiva diuersa, idque etiam successū temporis. Siquidem vera obiectiva diuersa, seu veritates obiectiva diuersa vniuersalia suntque rei, ut in tota hac disputatione sumuntur, aliud non sunt à modis diuersis eſſendi eius, prout ex dictis in illa constat. At, quā ratione vnuquodque eſt obiectum verū, seu veritas obiectiva eadem, & non alia euadit iudicabile verē ab omni intellectu cognoscitio veritatis: Igitur, eſe rem futuram, eſe præsentem, & eſe præteritam veritates obiectiva diuersae sunt, seu vera obiectiva diuersa successū temporis, & non aliter verē iudicabili ab omni intellectu cognoscitio veritatis: atq; adē ab intellectu diuino. Totus discursus est legitimus, solumque primum antecedens, cui nittitur, indiget probatione. Probatur autem primò. Quia ex ipsis terminis videtur fatus superque notum, diuersum quid eſſe in vnaquaque re eſſe eam iam actū existentem in rerum natura, atq; fore postea extitaram, vel antea extitit, atque adē diuersos eſſe modos eſlēndi eius à parte rei eſſe futuram, eſe præsentem, & eſe præteritam; idque successū temporis. Siquidem antequam existat eſt futura, dum existit eſt præfens, & postquam extitit eſt præterita. Secundò probatur: quia futurio, præsens, & præteritio vniuersalia sunt diuersas à parte rei proprietas fortuita, quod manifestum indicium eſt realis earum diuersitatis. Etenim vnaquaque res que res dum eſt præterita sub nullam cadit potestatē, cū tamē sub aliquam cadat, dum eſt futura, aut præfens. Inde enim ortū vulgare illud axioma. *Ad præteritum non datur potentia*, sicut datur ad futurum & præfens. De quo nos egimus suprā *disp. 8. q. 4.* Deinde vnaquaque res, dum præfens eſt, dumtaxat cadit sub libertatem etiam diuinam, non item dum eſt præterita, vel futura. Ob id enim Deus hodie non eſt proxime liber ad producendam durationem craftinam mundi, ſicut cras erit, ad producendam autem hesterianam, ne remotam quidem habet iam Deus hodie libertatem, ſeu potestatē. Præterea, duratio mundi hodierna hodie dumtaxat eſt poffibilis proximè: toto enim tempore antec-

dente, remota tantum fuit poffibilis, & toto tempore ſubsequenti, ne remota quidem poffibilis eſt. Ex quibus omnibus videtur concludi, vnamquamque rem, ut ſubit ſuccellū temporis diuersos modos eſlēndi, atque adē diuersas veritates obiectivas, & conſequenter diuersos ſtatus futuræ, prætentis, & præteritæ; ita quoque diuerſa iudicia Dei ſuccellū temporis ſubire, ſeu terminare. Quod erat intentionis argumenti.

Confiratur primò. Quia ſicut poffibilitas, futurio conditionata, & futurio abſoluta vniuersalia ſunt obiectiva veritates cui diuersa ratione diuersorum ſtatuum ita ordinata ſecundum ſeriem prioritatis, & posteritatis naturæ, ut ne à Deo quidem ſint cognoscibiles aliter, quam ſuo ordine, prima videlicet in primo ſigno, ſecunda in ſecundo, & tercia in tertio, & ideo scientia diuina de poffibilitate prior naturæ eſt, quam scientia de futurione conditionata, & hæc prior, quam scientia de futurione abſoluta, ut ex communi Theologorum ſententiæ videbimus in *irat. de scientia*. Ita futurio, præſentia, & præteritio vniuersalia que rei tres ſunt obiectiva veritates eius diuersa ratione diuersorum ſtatuum ita ordinata, ſecundum ſeriem prioritatis, & posteritatis temporis, ut ne à Deo quidem videantur cognoscibiles eſſe aliter, quam ſuo ordine. Prima videlicet in tempore antecedente rei existentiam; ſecunda in ipſo tempore existentiam; & tercia in tempore ſubsequenti, ut scientia de futurione in ſolo tempore antecedente rei existentiam, & scientia de præſentia in ſolo tempore existentiam, & scientia de præterione in ſolo tempore ſubsequenti poſſit exiſtere.

Confiratur ſecundò. Quia veritas obiectiva ²¹⁴ æquæ, ac obiectiva bonitas eſt paſſio entis. Sed eis iam actū existens, atque poſſellum aliter eſt bonum, & amabile, quam dum eſt futurum, & poſſendum, aut præteritum, & amissum, idque per diuersos actus voluntatis ſuccellū temporis ſelicibiles, & non aliter, ut ſtatim comprobabo. Ergo eis iam actū existens aliter etiam eſt verum, & cognoscibile, quam dum eſt futurum, aut præteritum; idque ſimiliter per diuersos actus intellectus ſuccellū temporis comparabileſ.

Vnde hī quintum argumentum. A differentiis ²¹⁵ futuræ præſentis, & præteritæ ſunt vnaquaque res ſuccellū temporis diuersis bonitatibus bona, & amabilis, diuersive malitiis mala, & odibilis; idque per diuersos actus voluntatis ſuccellū etiam temporis producibiles, & non aliter, atque ita diuersis temporis mensuris ſuape natura alligatos. Ergo & ab eisdē differentiis ſunt vnaquaque res pariter ſuccellū temporis vera, & cognoscibileſ; idque ſimiliter per diuersos actus intellectus ſuccellū temporis producibiles, & non aliter. Consequētia eſt bona: quia nullum idoneum diſcriben excoſitabile eſt. Antecedens autem probatur. Quia bonum, dum iam eſt præſens, & poſſellum affectū gaudij amabile eſt; non vero affectū desiderij, aut ſper: eſt contra verū, dum eſt futurum ſui desiderium, & ſpem terminare valet non item gaudium, cū tamē dum præteritum eſt, iam nullo horum affectū amabile ſit. Malum ſimiliter, quā præſens tristitia, quā futurum timorem, quā præteritum neutrum horum affectū terminare valet. Vnde fit, gaudium, & tristitia ſolum poſſe habere existentiam in ipſa mensura temporis, quā bonum, aut malum eſt præſens: desiderium autem ſpem, & timorem ſolum in mensura antecedētēs in ſubsequente autem, nullū eorum affectū ſuare poſſe. Et quidem hæc in nobis ita ſe habere, nemo negare potheſt, vel ipſa enim experientia eſt notissimum.

Vnde

Disp.X. De variis statib.rerum Quæst.III. 257

Vnde ad D̄eum etiam argumentum transfertur quia non videtur posse, D̄eum etiam habere affectum gaudij de bono præsenti, qua tali, diuersum suop̄tē cōceptu ab affectu desiderij de bono futuro; qui proinde affectus certis mensuris temporis erunt suapte essentia alligati. Et quidem de affectu desiderij efficacis etiam diuini non posse versari circa præteritū, videtur ex se notum: quia talis affectus ex suo concep̄to conatus quidem est, quo voluntas conatur ponere existentem rem, quam desiderat, in aliqua temporis mensura. Nulla autem voluntas conari potest ponere rem existentem in mensurā temporis iam præterita: quia id evidenter est impossibile. Quo iure, omne decreta efficax Dei, postquam suo munere functum est, ponendo existentem rem decretam in sua temporis mensura non videtur posse vlt̄rius amplius darare. Cessabunt igitur omnia decreta Dei efficacia successu temporis. Id, quod singulariter quidem; sed ingenui confitetur, & absque hæsitacione docet doct̄ls Galp. Hurt. I.p. *Tract. de voluntate*. Nec mirum, cum vix videatur intelligibile, quod Deus eodem decreto, eodemque subinde suae voluntatis conatu, quo creavit Adamum in sua temporis mensura, conetur adhuc hodiē, eodemque prorsus modo, ac tunc, in eadem temporis mensura iamdudum præterita ponere illum existentem, cū tamen hæ posſio iam hodiē prorsus sit impossibilis. Ex quibus videtur cōcludi, voluntatē diuinā, quæ nō minùs est immutabilis, quam intellec̄tus, successu temporis posse variare suos actus; quo posito cōsequeretur in futuris, intellec̄tū quoque posse variare suos.

²¹⁷ Sextum, & vlt̄m argumentum esse potest. Quod huiusmodi variatio actuum scientie diuinæ successu temporis obueniens Deo, non ex imbecillitate intellec̄tus, vt obuenire solet creaturis, sed ex eo, quod obiecta aliter, quam successu temporis non sunt verè sc̄ibilia, ex nullo capite videtur repugnare, vt pote nullam omnī imperfectionem appingenſi p̄ Deo. Imprimis enim nulla imperfectione est, sed summa perfec̄tio intellec̄tus diuini, carere in uno tempore scientiā, quam habet in alio; eo quod obiectum ex primo non est iudicabile verè, vt est ex secundo. Sicut nulla imperfectione, sed summa perfec̄tio est intellec̄tus diuini carere per totam æternitatem scientiā, quam potuit habere, eo quod obiectum non fuit ab æterno, vt potuit, iudicabile verè. Itaque esse pro omni tempore defec̄tibilem scientiam contingentium, quam Deus habet, de facto, quæ deficere aliam, quam potuit habere, nō quidem quoad entitatem indistinctam à Deo, sed quoad denominationem, qua ipsum denominat scientem, idque ad defectum veritatis obiectorum cognoscibilium nullā imperfectionem dicit, vt est certissimum. Qui igitur imperfectionem dicit, pro aliquibus tantum partibus temporis, & non pro aliis pariter, & eodem titulo defec̄tibilem esse, aut deficere. Deinde, neque est imperfectione in actibus scientie successu temporis Deo obuenientibus certis mensuris temporis, quibus respondent quoad denominationem dumtaxat esse subiectū alligatos suapte naturā, seu connexos cum illis, quandoquidem omnis actus scientiā diuinā pariter quoad denominationem titulo suo infallibilitatis cum suo obiecto, quantumvis vidi, obiectū connexus est suapte naturā absque omni prorsus imperfectione, est etiam certissimum. Quo sit, vt qui pro obiecto habent ipsas mensuras temporis obiectū sint connexi cum illis citra omnē dubium. Si enim in actu, quo Deus vnde cumque iudicat existere instans A, non est imperfectione esse connexum cum eo, vt cum suo obiecto, quatenus

Pharus Scient. Tom. I.

si instans A, deficeret, ille esset falsus; quod ei repugnat. Cur in actu, quo Deus in ipso instanti A, iā existens iudicat esse illud sibi præfens erit imperfectio esse eidē subiectū alligatum, quatenus si talis actus existeret in instanti antecedente, aut subsequente, falsus quoque esset; quod pariter repugnat illi? Certe ex prædictis capitibus actibus scientiæ successu temporis Deo aduentientibus nulla imperfectio adscribitur. Aliud autē caput, vnde adcribatur, non videtur excogitabile.

Viderunt horum argumentorum difficultatem ²¹⁸ propositam à me olim in *Tract. de scientiæ Recen-* tiores quidam ex nostris; facileque illam se dissoluere arbitrati sunt ex principiis a se statutis de futurorum omnium præsentia in æternitate diuinā. Principia autem sunt huiusmodi. Primum. Eternitatem intrinsecam Dei durationem eius esse ex vnā parte prorsus indubitabilem, ut pote prorsus indistinctam à Deo; ex aliā vix suapte essentia constitutem Deum ipsum durantem, sive existentem in omni tempore, & quæ, ac immensitas intrinseca Dei præsentia est indubitabilis eius, constituens eundem præsentem, sive existentem in omni loco. Secundum. Eternitatem intrinsecam Dei, & durationem cuiusvis creaturae cuius tempori respondentem, omnino simultaneas esse in existendo absque vlo ordine prioris, & posterioris; perinde ac duas durationes create eidem mensura temporis respondentes simultaneae sunt. Tertium. Cuncta existentia, atque adeò durantia in quovis tempore physicè esse coexistentia æternitati Dei, atque adeò præsentia illi. Quartum. Nullam rem existentem in quovis tempore comparatione æternitatis intrinsecæ Dei esse futuram, aut præteritam: quia omnis est præfens, vt dictum; quidquid sit de futurione, & præteritione quam vnaquaque habet respectu ad varia tempora extrinseca Dei.

Ex his inferunt, afferuntque, Deum iudicium de præsenti duntaxat habere omnium rerum existentium in tempore, illudque fixum, stabile, ac prorsus invariabile, quo semper, atque adeò ab æterno, & in æternum iudicat, vnamquamque earum iam sibi præsentem, seu coexistentem esse. Qua sola afferitione putant se omnibus argumentis factis latifuscisse; quasi illa duntaxat habeant locum respectu nostri, quorū durationi præsenti, sub quā, dum iudicamus, sumus, nō cætera cuncta existentia præsenta sunt, vt sunt durationi diuinæ, sed quādam præsenta, quādam præterita, & quādam futura, quæ, vt talia subinde veniunt à nobis iudicadas, secus à Deo.

Cæterum per doctrinam istam argumentis à nobis factis non latifueri offendit. Primo: quia licet nulla duratio creaturæ (quā nobiscū superadditam ponunt h̄i Recentiores) sit positivè futura, aut præterita respectu durationis intrinsecæ Dei, quia nulla est posterior, aut prior illa suapte naturā. Hinc tamen non sequitur, quanlibet durationem creaturæ semper esse positivè præsentem, seu coexistentem durationi intrinsecæ Dei. Positiva liquide coexistentia duorum extremorum virtusque existentiam dicit in suo concep̄to. Constat autem, non semper existere quanlibet durationem creaturæ. Ex quo sit primò; ita esse omnes durationes creaturarum physicè præsentes, seu coexistentes æternitati Dei, vt non simul, sed successivè tales sint, eo quod ipsa successio habent existere in quo differt æternitas ab immensitate Dei, cui simul coexistentes, atque adeò præsentes sunt omnes præsenta locales creaturarum. Secundò sit, Deum non posse habere hodiē iudicium hoc de præsenti:

Y 3 Anii

Antichristus iam nunc existit: quia nondum Antichristus existens est. Dices, posse quidem, si illae particulae *iam nunc* denotent non in *hanc* praesens temporis extrinseci, sed in *hanc* aeternitatis intrinseci Dei. Contra tamen primò Ergo iam Deus saltem non potest habere hodie iudicium de praesenti tendens in Antichristi existentia, & connotans suapte essentia instans temporis extrinseci praesens, quātale, quod, quantum sit inconveniens, patebit ex dicendis. Contra secundò: quia Antichristus non coexistit Deo in sola duratione intrinseca Dei, sed insuper in propria, cum utramque importet coexistentia Antichristi, & Dei: Ergo particula *iam nunc*, non possunt denotare solum instans aeternitatis Dei; ut sic enim iudicium de quo agimus, falso esset. Sed neque possunt denotare coniunctum utriusque praedictæ durationis, si tale iudicium sit de praesente, erit enim idem falso: quia tale coniunctum defecit Antichristi, nondum est in se praesens. Tale ergo iudicium, quocumque modo explicetur obiectum eius, in Deo hodie existere nequit. Quo tota aduersariorum doctrina ruit.

221 Dicent: prædictum coniunctum durationum iam nunc esse praesens, si particula *iam nunc*, neque ad ullum tempus extrinsecum, neque ad solam durationem Dei referantur; sed ad utramque Antichristi, & Dei, ex quibus coalescit ipsum coniunctum: quia eius praesentia aliud non est a simultanea starum partium coexistentia ab ipsis partibus, ab ipsoque proinde coniuncto re ipsa indistincta. Sed contra eft: quod licet duratio Antichristi positivè non sit posterior duratione intrinseca Dei, atque adeò nec positivè sit futura comparatio eius, ut diximus; hodie tamen negatiuè est posterior, futuraque respectu ipsius etiam secundum se præcise consideratæ, & non reduplicatiæ prout hodie existentes, & ideo hodie non sunt simultaneæ existentia, vt erunt tempore Antichristi: quia eo ipso, quod duratio intrinseca Dei existit hodie, & consequenter nondum existit in tempore posteriore Antichristi, nondum ad ipsam quantumvis secundum se præcise consideratam aeflit Antichristi tempus, & consequenter nondum ipsi coexistit duratio Antichristi, nondumq; proinde praesens est coniunctū ex durationibus Antichristi, & Dei. Quo tandem fit, ut ad ipsum nequeant cim veritate referri supra dicta particula, utpote significatiæ praesentia eius. Concluditur igitur, prædictum iudicium: *Antichristus iam nunc existit*, quocumque modo explicetur obiectum eius, non posse non hodie falso esse, atque idcirco in Deo hodie reperi non posse; ne dum ab aeterno, in aeternum, & proflus semper.

222 Sed est hoc habeat Deus iudicium de praesenti fixum, stabile, & semper durans omnium rerum existentium in tempore, quo iudicet, utnamquamque earum sibi iam esse coexistentem, quæ ad eam praesentem, ut docent Recentiores præfati. Quidnam id interest ad infingendam nostrorum argumentorum vim? Nihil profecto. Cum illa eo tendat, ut probent per scientiam semper stabilem, & prorsus invariabilem, quacunq; ea sit, neutiquam posse Deum discernere differentias, atq; ad eam nec certe veritates obiectuas futuritionis, praesentiae, & præteritionis, quas res existentes successu temporis fortuantur, neq; aliter quam successu temporis, atque ad eam per scientiam successu temporis comparabilem, singulisque mensuris temporis affixam, utpote ipsas connotantes suapte essentia scibiles esse videntur, ut ipsa argumenta recolent, attentiusque considerant, quam Recentiores considerarunt conspicuum fiet. Ex quo

patet, non obstante Recentiorum doctrinam, omnino illa in suo robore permanere.

Itaque; per argumenta à nobis contra statutam propositionem facta adhuc fuaderi videtur, futuritionem, praesentiam, atque præteritionem rerum veritates obiectuas earum esse, successu temporis, & non alter eis conuenientes, quarum subinde scientiam Deus non potest non successu temporis acquirere, & amittere. Si fallacia sunt, ego profectò meam ignorantiam, atque imbecillitatem profiteor; nec leio, nec possum eorum fallaciam cum aliqua satisfactiōne detegere. Quare in hac parte doceri cupiens ab aliis solutionem expecto. Neque enim, vel commune mihi patet effigium infinitatis, atque eminentia scientie diuinæ, ut dicam, posse per illam invariataam attigi denuo veritatem nouam successu temporis accedentem. Hoc enim esset manus dare, & propositioni ex omnium sententia statuta contravenire. Si enim semel concedatur, Deum modo iudicare, existere iam nunc de praesenti in rerum natura hodiernum diem, & res omnes ei coexistentes, quod tamen heri nec iudicabat, nec poterat, prout argumenta dicta contentantur: parum ad rem refert, quod dicatur, id fieri per scientiam ab aeterno prehabitant, vel decursu temporis acquisitam; sicuti parum ad rem refert, quod dicatur, futurum contingens cognosci à Deo per eandem scientiam necessariam, quā se ipsum noscit, vt multi loquuntur, vel per diuersam liberam, vt loquuntur alij, dummodo ab omnibus asserratur, Deum aliquid indicare de futuro contingente, quod non iudicaret, si illud non esset futurum. Altera enim controversia ferè est de modo loquendi, & nata ex varietate opinionum circa constitutionem actus liberi Dei. Etenim propositio stabilita iuxta sententiam omnium, omnem nouam denominationem scientis, vel iudicantis aliquid decus temporis acquisitam, intendit remouere à Deo, & in eo sensu statuit, scientiam Dei successu temporis invariabilem esse.

Posset fortasse aliquis audacior, quam ego, putare, absque ullo inconveniente concedi posse scientiam Dei liberam successu temporis acquiri, & amitti circa eas veritates, que solum decursu temporis, atque ad eam ex certis dumtaxat ipsius temporis mensuris sunt cognoscibiles: quia hoc nec aliquid imperfectionis præ se fert, ut probat argumentum sextum supra possum, nec sacra Scriptura, aut Partibus videtur aduersari. Patres enim, in modò, & Scholastici solum vident remouere à scientia Dei variationem circa veritates semper, & ex omni tempore à Deo cognoscibiles, tanquam Deo repugnante, & eius immutabilitati, quam scripturæ statuant aduersam, quandoquidem sola haec supponeret, in Deo ignorantiam, argueretque mutabilitatem Deo impossibilem, ut videbimus in tract. de scientia. Quæ imperfectiones longè absunt a variazione circa veritates non semper, sed successu tantum temporis cognoscibiles, quales argumenta prædicta videntur adtruire. Adde, intellectum diuinum via eademque sententia stabili, invariabili, & undeque aeterno censi, & dici posse cognoscere utnamquamq; rem existētem, quatenus continuo quodam & undeque aeterno trahit iudiciorum eamdem existentiam eius inceter, semperque inuetur tameth iuuulmodi iudicia in singulis momentis temporis diuersa sint quoad denominationem, quatenus ex diuersis distantiis temporalibus, atque ad eam quoad veritates talis existentiae diuersas ratione diuersorum eius statuum attingunt illam. Quemadmodum

admodum vna, eademque visione corporea censent oculi videre obiectum, quod in eorum prospectu continua, & successivo motu mouetur, tametsi talis visio singulis momentis temporis diuerfa sit physicè quatenus ex diuersis distatiis, perque diuerfa lines tendit in illud. Quo etiam pacto exponi possent Theologi, & Patres, dum scientiam diuinam de unaquaque re contingente eandem semper, & invariabilem prædicant. Nihilominus ego in re tam gravi non audeo huiusmodi limitationes appingere viuieribus loquutionibus Patrum, & Theologorum ab olitè, & sine limitatione afferunt tantum quid certum, scientiam Dei decursu temporis neque augeri, nec minui posse, nec variationem villam pati. Quare, malo sulpicio iudicio veritatem à Doctoribus mihi tradendam expectare, quam meis argumentis fore delusus, de noua notitia decursu temporis acquifita præfumere; persilens interim in propositione ex eorumdem Patrum, & Theologorum concordi sententiâ suprà statuta. De qua plura dicenda venient in *Tract.* de scientia.

²¹⁵ Restat nunc, vt pro tertia quætionis parte breuiter adnotemus. Primo futuritionem, præsentiam, atque præteritionem rerum aliam absolutam, aliam conditionatam esse: quia omnis status existentialis, sive conditionis, sive absolutus, rufus in statum futuritionis, prætentia, & præteritionis diuidendum venit; eo quod quidquid quoquo modo existit, in aliquo tempore existat, necesse est. Omne autem tempus, vel futurum esse debet, vel præsens, vel præteritum.

²¹⁶ Secundo. Futurito, præsentia, & præteritio rerum sive absoluta, sive conditionata, alia contingentes, alia necessaria: quia non solum, quæ contingenter, sed etiam, quæ necessariò existunt eas tres differentias, statuive existendi subire possunt: siquidem prout existentia, seu potius prout extitura in tempore futuro dici possunt futura, & præsentia prout in præsente, & præterita prout in præterito.

²¹⁷ Tertio. Futurito, præsentia, & præteritio rerum aut positiva esse potest, aut negativa: erit positiva, si rei positiva conueniat; negativa autem, si negationi; sed de hoc plura dicemus quæst. sequenti.

²¹⁸ Quartio. Futurito, & præteritio rerum aut determinata, aut vaga potest esse; idque, vel ex parte ipsarum rerum futurorum, aut præteritarum; vel ex parte temporum, in quibus illæ sunt futura, aut præterita. Erit ex parte rerum determinata, si res future, aut præterite determinata sint: vaga autem, si vaga, iuxta dicta de rebus, sive de veritatis rerum vagis quæst. 2. Ex parte autem temporum determinata erit, si mensura temporum, in quibus res dicuntur future, aut præterita determinata fuerint; ut cum dicimus: *vigesimo ab hinc die erit pluvia: Trigesimo ab hinc retro anno natus est Petrus.* Vaga vero cum tales mensurae vagæ fuerint, vt si dicamus: *aliquo subsequentium annorum nasciturus est Antichristus: in aliquo precedentium annorum natus est Christus.* Pariterque in similibus.

Q V A E S T I O IV.

Quænam veritates obiectiva in speciali pertineant ad singulos status, de quibus in precedentibus questionibus tractatam est.

Pro resolutione huius questionis supponendum ²¹⁹ est primò. Nos cognoscentes per species alienas multos conceptus obiectiuos habere posse, quos cognoscentes per proprias non possunt habere: quia quod cognoscitur per propriam speciem per se, & in se cognoscitur, indeque fit, vt non possit non habere obiectiuum in mente cognoscens idem omnino esse, quod de suo, sive quiditatiè habet re verà in se. Quod verò cognoscitur per speciem alienam, per alienum substitutum, sive in alieno substituto cognoscitur, atque adeò aliud est obiectiuum in mente cognoscens ab eo, quod re ipsa est in se. Vnde sequitur, à cognoscentibus per proprias species multa non esse concepibilia, eo quod de suo, & in se re verà nullum esse concepibile habent; que tamen à cognoscentibus per species alienas concepibilia sunt; eo quod in alieno substituto esse aliquod obiectiuum, atque adeò concepibile habere possunt, quod non habent in se, prout latè *disputatione 2. quæst. 3.* ostensum est. Ex quo rufus efficitur, vt à cognoscentibus per species proprias nullatenus possint concepi identificata extrema, quæ in se, & de suo distincta sunt; pariterque nullatenus possint concepi distincta extrema, quæ in se, & de suo sunt unum, & idem. Cum tamen à nobis per species alienas passim concipiuntur identificata, & adunata extrema, quæ in se sunt distincta, & plura, distinctaque vice versa, & plura, quæ in se sunt idem, & prorsus unum, vt constat ex dictis loco citato, ampliusque constabit ex dicendis *disp. 13. quæst. 9. & seqq.* Similiter negationes rerum per proprias species concepi nequeunt; bene tamen per alienas, quia nullum esse habent in se concepibile, bene tamen in substituto alieno, vt vidimus *disputatione 9. quæst. 3.*

Secondò supponendum est, iudicium negativum ²²⁰ cuiusvis intellectus in receitu quodam à re, que negatur considerare, vt explicauimus *disp. 2. quæst. 4.* Unde necessario supponit apprehensionem rei, quæ negatur, iuxta ibi dicta. Ex quo fit, id solum à quo vis intellectu negari posse iudicio negatio, quod ab eodem apprehendi, sive concepi potest; atque ita, quæ à cognoscentibus per species proprias non sunt concepibilia, iuxta suppositionem primam, non solum non affirmatiæ, sed neque negatiæ sunt ab ipsis iudicabila: tametsi à cognoscentibus per species alienas vtroque modo iudicabila sint, eo ipso, quod ab ipsis concepibilia sunt.

Eis his supponendum est tertio. Ea solum obiecta, quæ à cognoscentibus per species proprias sunt verè iudicabilia affirmatiæ, aut negatiæ, habere in se re ipsa veritatem obiectuum, aut positivam, aut negativam. Cetera autem, quæ à cognoscentibus solum per species alienas insuper sunt verè iudicabilia eadem solum censi vera obiectiuæ, quatenus aliis obiectis æquivalent, aut ei supponunt, quæ veritatem obiectuum habent in se. Quoniam sola obiecta prioris generis habent in se re ipsa esse verè affirmabile, aut non esse verè negabile. Cetera verò tantum habent esse, aut non esse in alieno sub-

²²¹
Y 4 stituto